

## เอกสารและผลงานที่เกี่ยวข้อง

ผลงานการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ ผลงานด้านสารนิเทศล้านนาคดี และ ผลงานด้านแหล่งสารนิเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

### 1. ผลงานด้านสารนิเทศล้านนาคดีศึกษา

ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับล้านนาคดีศึกษา มีมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน มีทั้งในรูปแบบการประชุม สัมมนา นิทรรศการ ตลอดจนงานศึกษา ค้นคว้า วิจัย และบทความต่าง ๆ ทั้งที่เป็นขององค์กรและปัจเจกบุคคลจำนวนมาก นับจากการสัมมนาทางวิชาการด้านล้านนาคดีครั้งแรกของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ล้านนาไทย ระหว่างวันที่ 20 - 23 ตุลาคม 2510 จากการสัมมนาครั้งนี้ ได้มีผู้เสนอให้ใช้คำว่า ล้านนาไทย เป็นครั้งแรก! จนเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการในปัจจุบัน เรียกล้านนา แทนคำว่า ล้านนา

หลังจากนั้น ได้มีกิจกรรมทางวิชาการของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ โครงการสำรวจคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อย ได้ดำเนินการสำรวจรวบรวม และปริวรรตออกเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง เช่น ประมวลรายชื่อคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อยในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่<sup>2</sup> เป็นต้น

---

<sup>1</sup> คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, รายงานการสัมมนา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี (ครั้งที่ 1: ล้านนาไทย) ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 20-23 ตุลาคม 2510. เชียงใหม่, มปป.

<sup>2</sup> ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ประมวลรายชื่อคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อยในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่, 2517.

การศึกษาล้านนาคดียังคงมีอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อกลางปี 2524 ระหว่างวันที่ 26-28 ตุลาคม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง วรรณกรรมล้านนา มีนักวิชาการเสนอบทความและร่วมสัมมนามากมาย ผลการสัมมนาครั้งนั้น ได้ตีพิมพ์หนังสือเผยแพร่ 1 เล่ม ชื่อ รายงานการสัมมนาทางวิชาการ วรรณกรรมล้านนา<sup>3</sup> และปลายปี ระหว่างวันที่ 8 - 12 ธันวาคม 2524 สาขาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ได้จัดนิทรรศการล้านนาไทย ครั้งที่ 1 มีเอกสารวิชาการประกอบเรื่อง รวมบทความเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนาไทย<sup>4</sup> จนกระทั่งปลายปี 2527 มหาวิทยาลัยพายัพ ได้จัดนิทรรศการวรรณกรรมล้านนา ขึ้นในวันที่ 27 - 31 สิงหาคม 2527<sup>5</sup> ขณะเดียวกันก็ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยล้านนาคดีในส่วนที่เกี่ยวกับสิบสองปันนาอย่างต่อเนื่องด้วย

หลังจากนั้น ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับล้านนาอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการสัมมนา เรื่อง สถานภาพล้านนาคดีศึกษา ในระหว่างวันที่ 22 - 24 สิงหาคม 2529 ทำให้ทราบถึงสถานภาพปัจจุบัน และแนวโน้มอนาคตของล้านนาคดีศึกษา ตลอดจนการแบ่งองค์ความรู้ของล้านนาคดีศึกษา ทำให้ทราบว่าผลงานที่มีการเผยแพร่กันอย่างกว้างขวางในัจจุบันนี้ สามารถแบ่งกลุ่มองค์ความรู้ได้เป็น 5 กลุ่มองค์ความรู้<sup>6</sup> ได้แก่

---

<sup>3</sup> ทรงศักดิ์ ปรากฏพัฒน์กุล, บรรณาธิการ, รายงานการสัมมนาทางวิชาการ วรรณกรรมล้านนา ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, วันที่ 26 - 28 ตุลาคม 2524. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, 2527.

<sup>4</sup> คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยพายัพ, รวมบทความเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนาไทย : นิทรรศการล้านนาไทย ณ คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยพายัพ วันที่ 8 - 12 ธันวาคม 2524, เชียงใหม่, 2524.

<sup>5</sup> คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ, เอกสารประกอบงานนิทรรศการ วรรณกรรมล้านนา ณ ห้องสารนิเทศ มหาวิทยาลัยพายัพ วันที่ 27 - 31 สิงหาคม 2527

<sup>6</sup> โครงการข้อเสนอแนะคดีศึกษา ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่." เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สถานภาพล้านนาคดีศึกษา" ณ โรงแรมเชียงใหม่ออกคิด, เชียงใหม่, 22 - 24 สิงหาคม 2529 (อัคราเนา)

1.1 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และสังคม ตัวอย่างผลงานด้านนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและประเทศราชในหัวเมืองล้านนาไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ของปริศนา ศิรินาม<sup>7</sup> การปฏิรูปมณฑลพายัพ พ.ศ. 2436 - 2476 ของ สรัสวดี ประยูรเสถียร<sup>8</sup> เป็นต้น ผลงานเหล่านี้ เป็นการศึกษาที่เน้นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง หรือมักแยกพิจารณาเป็นส่วนย่อยตามแนวทางทฤษฎีและวิธีการของแต่ละสาขาวิชา และใช้ข้อมูลประเภทเอกสารราชการที่มีอยู่เพื่อสมมุติแห่งชาติและหोजคหมายเหตุแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่วิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมล้านนา อันเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และมีการใช้ข้อมูลจากเอกสารพื้นเมืองอย่างกว้างขวาง รวมทั้งข้อมูลจากกลุ่มนอกเล่าอีกด้วย ตัวอย่างงานวิจัยดังกล่าว อาทิ วิวัฒนาการเศรษฐกิจหมู่บ้านในภาคเหนือของประเทศไทย ของชูสิทธิ์ ชูชาติ<sup>9</sup> นายทุนพ่อค้ากับการก่อตัวและขยายตัวของทุนนิยมในภาคเหนือของไทย พ.ศ. 2464 - 2523 ของปลายอ้อ ชนะนันท์<sup>10</sup>

โดยสรุปแล้ว การศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และสังคมล้านนา แบ่งออกได้เป็น 6 ด้านดังที่ อานันท์ กาญจนพันธ์ ได้แบ่งไว้จากผลงานที่มีการศึกษากันมา คือ

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสังคมล้านนา ศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์และสังคม
2. ระบบเศรษฐกิจของสังคมเกษตรล้านนา แบ่งศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ 1 ด้าน

---

<sup>7</sup>ปริศนา ศิรินาม, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและประเทศราชในหัวเมืองล้านนาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2516).

<sup>8</sup>สรัสวดี ประยูรเสถียร, "การปฏิรูปการปกครองมณฑลพายัพ (พ.ศ. 2436-2476)," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522).

<sup>9</sup>ชูสิทธิ์ ชูชาติ, "วิวัฒนาการเศรษฐกิจหมู่บ้านในภาคเหนือของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524).

<sup>10</sup>ปลายอ้อ ชนะนันท์, นายทุนพ่อค้ากับการก่อตัวและขยายตัวของระบบทุนนิยมในภาคเหนือของไทย พ.ศ. 2464-2523 (กรุงเทพฯ:โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530)

- 2.1 กระบวนการตัดสินใจในการผลิต
  - 2.2 ระบบชลประทานเหมืองฝาย
  - 2.3 ระบบแรงงานในการเกษตร
  - 2.4 ทัศนกรรมและอุตสาหกรรมในชนบท
  - 2.5 ระบบการค้าและการตลาด
  - 2.6 ระบบการรั้งและการถือครองที่ดิน
3. ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองในชนบท ได้แก่
    - 3.1 ระบบครอบครัวและเครือญาติ
    - 3.2 ระบบอุปถัมภ์ เครือข่ายและการรวมกลุ่มทางสังคม
    - 3.3 อำนาจทางการเมืองและกฎหมายท้องถิ่น
  4. โครงสร้างประชากร
  5. ระบบการบริโภค อนามัย และการรักษาพยาบาล
  6. สังคมเมือง<sup>11</sup>

1.2 ระบบความเชื่อและศาสนาในล้านนา เป็นการศึกษาถึงวิถีทางการดำเนินชีวิตของผู้คนล้านนาที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ความเชื่อในผีสังเวชนันต์ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะในระยะ หลังเป็นลักษณะการศึกษาและวิจัยที่สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่ออธิบายลักษณะของระบบความเชื่อและศาสนาในล้านนา นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้ศึกษาความสัมพันธ์ของระบบความเชื่อ โดยอาศัยหลักฐานและวิธีการใหม่ ๆ นั่นคือ การวิจัยหลักฐานประเภทต่าง ๆ อย่างหลากหลายมาประกอบกันเพื่อสังเคราะห์เป็นความเข้าใจในภาพรวมของระบบความเชื่อและศาสนาทั้งระบบ ซึ่งนอกจากจะศึกษาหลักฐานลายลักษณ์อักษรประเภทต่าง ๆ แล้ว ยังมีการสัมภาษณ์ชาวบ้านและบันทึกไว้เป็นคำบอกเล่ารวมถึงการสังเกตชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชาวบ้านโดยการวิจัยชีวิตร่วมกับชาวบ้าน และเข้าร่วมในพิธีกรรม

---

<sup>11</sup> อานันท์ กาญจนพันธุ์, "สถานภาพปัญหาและทิศทางการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และสังคมล้านนา (2430-2529)", "เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องสถานภาพล้านนาอดีตศึกษา

ต่าง ๆ ทำให้เข้าใจถึงความเชื่อและศาสนาที่มีปฏิสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และทำให้เข้าใจ พฤติกรรมทางสังคมของคนในแต่ละชุมชนได้ลึกซึ้งขึ้น

ตัวอย่างงานวิจัยในลักษณะดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้แก่ การศึกษาเปรียบเทียบการทรงผีเจ้านายและ บทบาททางสังคม : กรณีศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ ซึ่งได้เรียบเรียงจัดพิมพ์ เป็นหนังสือชื่อ ผีเจ้านาย<sup>12</sup>

นอกจากนี้ ยังมีนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยา ที่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจสังคมล้านนาโดย ผ่านทางพิธีกรรมและความเชื่อของชาวบ้านล้านนา และเก็บรวบรวมข้อมูลสนามด้วยตนเอง ซึ่งหมายถึง การเข้าไปสัมผัสกับภาววิสัยที่เป็นจริงด้วยตนเอง เช่น อานันท์ กาญจนพันธุ์ ผู้ศึกษาเรื่อง ผีกะ นอกจากจะใช้ข้อมูลจากงานเขียนต่าง ๆ แล้ว ส่วนหนึ่งของการวิจัยเป็นการเก็บหลักฐานจากประวัติศาสตร์ บอกล่า ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ประวัติครัวเรือนทุกครัวเรือนในหมู่บ้านสันร้อง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่<sup>13</sup>

1.3 ภาษาและวรรณกรรมล้านนา สำหรับการศึกษาวรรณกรรมล้านนา มีการศึกษาทั้ง ที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรและวรรณกรรมมุขปาฐะ ไม่ว่าจะเป็นการแปลหรือการปริวรรต ซึ่งเป็น ประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมล้านนาอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาวรรณกรรมล้านนาที่ผ่านมา ทั้งหมดเป็นการศึกษาในเชิงวรรณศิลป์แบบอุดมคติตามลักษณะการศึกษาวรรณคดีคลาสสิกโดยทั่วไป แต่ไม่ได้ มีการวิเคราะห์แบบที่จะให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของสังคมล้านนาในยุคสมัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเหล่านั้นเลย โดยมากยังอยู่ในขั้นปริวรรตหรือแปลอักษรล้านนาให้เป็นอักษรไทยกลางเท่านั้น<sup>14</sup>

---

<sup>12</sup>ฉลาดชาย รมิตานนท์, ผีเจ้านาย (เชียงใหม่ : โรงงานตำรามหาวิทยาลัย ห้างจำหน่าย หนังสือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527)

<sup>13</sup>อานันท์ กาญจนพันธุ์, "ผีกะ : ความคิดในทางชนชั้นของชาวภาคเหนือ," ใน พัฒนาการ ของชีวิตและวัฒนธรรมล้านนา (เชียงใหม่ : โรงงานตำรามหาวิทยาลัย ห้างจำหน่ายหนังสือ สำนัก หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527), หน้า 113 - 126.

<sup>14</sup>สุรสิงห์สารวม จิมพะเนา, รวมบทควา การประชุมทางวิชาการเรื่องเพลงพื้นบ้านล้านนา ไทย ณ ศูนย์ส่งเสริมและศึกษาวัฒนธรรมล้านนาไทย วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วันที่ 21 - 23 มกราคม 2529.

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมล้านนาได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าสนใจ จากการศึกษาวรรณกรรมเพื่อความเข้าใจในวรรณกรรมล้านนาเป็นหลัก เป็นการพยายามศึกษาวรรณกรรมเพื่อทำความเข้าใจโลกทัศน์ชาวล้านนามากขึ้น เช่นตัวอย่างงานวิจัยของ เรณู อรรฐาเมษฐ์ เรื่อง โลกทัศน์ชาวล้านนาไทยจากวรรณกรรม<sup>15</sup> เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวรรณกรรมล้านนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมี 3 ลักษณะ คือ

1. ศึกษาวิจัยแนวเจาะลึกเฉพาะเรื่อง โดยเลือกวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาศึกษาวิเคราะห์รูปแบบศิลปะการประพันธ์เชิงสุนทรียศาสตร์ หรือวิเคราะห์เนื้อหาให้เห็นสภาพสังคมหรือวัฒนธรรม
2. ลักษณะวิจัยแนวกว้าง วิจัยเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยอาศัยวรรณกรรมหลายเรื่องเป็นข้อมูล
3. วิจัยเชิงเปรียบเทียบ ทั้งเปรียบเทียบต้นฉบับวรรณกรรมล้านนาที่มีหลายสำนวนเปรียบเทียบเนื้อเรื่องที่คล้ายคลึงกัน และเปรียบเทียบวรรณกรรมล้านนากับวรรณกรรมท้องถิ่นอื่น<sup>16</sup>

ส่วนวรรณกรรมมุขปาฐะ มีการเผยแพร่ถ่ายทอดทางเสียงหรือการบอกเล่า เช่น นิทาน ภาษิต ปริศนาคำทาย เพลงกล่อมเด็ก ฯลฯ ปัจจุบันมีการบันทึก รวบรวม และศึกษากันอย่างกว้างขวาง เช่น การศึกษาของสุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนา เรื่อง ความสัมพันธ์ของขอเก็บนกกับสังคmlานนาไทยในอดีต<sup>17</sup> โลกทัศน์ชาวล้านนา ศึกษาจากเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ ของ ลมูล จันทน์หอม<sup>18</sup> เป็นต้น

---

<sup>15</sup> เรณู อรรฐาเมษฐ์, "โลกทัศน์ชาวล้านนาไทยจากวรรณกรรม," (วิทยานิพนธ์การศึกษา มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528). (อิตสำเนา)

<sup>16</sup> ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนากุล, "การศึกษารายภาษาและวรรณกรรมล้านนา : ข้อสังเกตบางประการ," เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง สถานภาพล้านนาอดีตศึกษา ณ โรงแรมเชียงใหม่อดีต, เชียงใหม่, 22 - 24 สิงหาคม 2529. (อิตสำเนา)

<sup>17</sup> สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนา, รายงานการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของขอเก็บนกกับสังคmlานนาไทยในอดีต (กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู, 2526)

<sup>18</sup> ลมูล จันทน์หอม, "โลกทัศน์ชาวล้านนาศึกษาจากเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ" วารสารสังคมศาสตร์ 6,2 (ตุลาคม 2525 - มีนาคม 2527), 70 -117.

1.4 ศิลปะ ดนตรี และสถาปัตยกรรมล้านนา การศึกษาด้านนี้ยังนับว่ามีอยู่น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เช่น การรวบรวมเพลงพื้นเมืองล้านนา หรือความพยายามที่จะอนุรักษ์และศึกษาการเล่นเครื่องดนตรีล้านนาโบราณ เช่น พิณปี่ยะ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศิลปะ ดนตรี และสถาปัตยกรรมล้านนา ก็ได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่จะต้องศึกษา วิจัย ทำนุบำรุง และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทุกแขนงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด จะเห็นได้จากการเปิดสอนศาสตร์ทาง ศิลปะ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในคณะวิจิตรศิลป์ หรือการส่งเสริมการวิจัย การจัดสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ นับเป็นการสืบสายธารของศิลปะ ดนตรี และสถาปัตยกรรมในล้านนาให้คงอยู่สืบไป<sup>19</sup>

1.5 ชนกลุ่มน้อยในล้านนา การศึกษาเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยในล้านนาเป็นที่สนใจอย่างมากทั้งของชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาขึ้นในบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การศึกษาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดด้าน สังคม เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการให้ความสงเคราะห์แก่ชาวเขาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการอยู่ไม่กี่ท่านที่ให้ความสนใจศึกษาชนกลุ่มน้อยในล้านนาเพื่อความเข้าใจในความเป็นชนชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงอยู่ของชนกลุ่มน้อยกับคนเมือง เช่น การศึกษาของสุเทพ สุนทรเกษม เรื่อง Islamic Identity in Chiangmai City : a Historical and Structural Comparison of Two Communities ซึ่งศึกษาถึงเอกลักษณ์ของชาวมุสลิม

---

<sup>19</sup> ตัวอย่างงานวิจัยด้านศิลปะ ดนตรี และสถาปัตยกรรม ได้แก่

ไกรศรี นิรมานเหมินท์, "เรือนแบบลานนาไทย," เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านลานนาไทย ณ ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ วันที่ 1-5 ธันวาคม 2520.

ดนตรีไทยในล้านนา (กรุงเทพฯ : รัชศิลป์, 2530)

สน สีมাত্রัง, โครงสร้างจิตกรรมฝาผนังล้านนา (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526)





## 2. ผลงานด้านแหล่งสารนิเทศ

จากการขยายตัวของการศึกษาชั้นนาคคีดังกล่าวแล้ว และด้วยการเล็งเห็นความสำคัญของแหล่งสารนิเทศในฐานะที่เป็นองค์รสำคัญยิ่งต่อการศึกษา ค้นคว้า ทำให้เกิดการจัดตั้งแหล่งสารนิเทศขึ้นมา มากมายทั้งในรูปของห้องสมุด ศูนย์เอกสาร ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สถาบันวิจัย องค์การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ต่าง ๆ ดังที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง สนเทศไทย ศึกษา โดย สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์<sup>23</sup> ได้รวบรวมแหล่งสารนิเทศจากการอภิปรายของผู้เข้าร่วมสัมมนา ให้ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ เช่น แหล่งสารนิเทศไทย ศึกษาภาคเหนือตอนบน ได้แก่ วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงราย ซึ่งมีศูนย์ วัฒนธรรมประจำจังหวัดเป็นแหล่งสารนิเทศที่สำคัญ นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ พิพิธภัณฑสถานและหอศิลป์ล้านนา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เป็นต้น

จากการศึกษาของศูนย์ข้อมูลข่าวสารการพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใน รายงานผลการศึกษาคำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารในสถาบันการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2529) ได้ศึกษาการจัดเก็บข้อมูล และความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร ของสถาบันการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเน้นศึกษาประเภทข้อมูลที่เก็บและระบบการจัดเก็บข้อมูลของสถาบันการศึกษา 10 แห่ง รายงานนี้ได้แสดงให้เห็นถึงปัญหา ข้อจำกัดในการดำเนินงานด้านข้อมูล และด้านการวิจัยของสถาบันการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านข้อมูลของแต่ละสถาบันไว้ท้ายรายงานด้วย<sup>24</sup>

---

<sup>23</sup>สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง สนเทศไทยศึกษา (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525)

<sup>24</sup>ศูนย์ข้อมูลข่าวสารการพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, รายงานผลการศึกษาคำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารในสถาบันการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2529) ขอนแก่น, 2530.

นอกจากนี้ ใน จดหมายข่าวล้านนาคติศึกษา ของ โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ได้จัดพิมพ์บทความประจำเกี่ยวกับการแนะนำแหล่งสนเทศที่สำคัญ โดยเสนอในลักษณะที่ให้ผู้อ่านได้รู้จักแหล่งสนเทศอย่างกว้าง ๆ แหล่งที่ได้เสนอไปแล้ว ได้แก่ สถาบันวิจัยสังคม สถาบันวิจัยชาวเขา โครงการข้อเสนอเทศล้านนาคติศึกษา หน่วยพิทักษ์ถ้ำและศิลปะล้านนา โครงการศึกษาเครื่องปั้นดินเผา หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นต้น

นอกจากแหล่งสารนิเทศในลักษณะห้องสมุด ศูนย์เอกสาร ศูนย์ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแล้ว ในรายงาน การวิจัยเรื่อง บทบาทและผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมในการเผยแพร่ฟื้นฟู พัฒนาการความคิดจิตใจและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชาชนในชนบท โดย บำรุง สุขพรรณ ได้กล่าวถึงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม หรือศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดทั่วประเทศ ของกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้การประสานงานของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยมีฐานสำคัญที่วิทยาลัยครู ส่วนจังหวัดใดที่ไม่มีวิทยาลัยครู ก็ให้จัดตั้ง ณ โรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด<sup>25</sup> ซึ่งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนี้ สามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับล้านนาคติโดยเฉพาะด้านวรรณกรรมล้านนาออกมาเป็นระยะ ๆ

ผลงานด้านแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ชี้ให้เห็นว่า มีผู้สนใจศึกษาและชี้แนะแหล่งกันอยู่บ้างแล้ว แต่การศึกษาเท่าที่ผ่านมายังไม่ได้รวบรวมเกี่ยวกับการดำเนินงาน บริการ และทรัพยากรของแหล่งสารนิเทศล้านนาคติอย่างเป็นระบบ จึงอาจเป็นปัญหาในการติดตามสารนิเทศของนักวิชาการและผู้ทีสนใจดังกล่าวมาแล้ว

---

<sup>25</sup>บำรุง สุขพรรณ, รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทและผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมในการเผยแพร่ฟื้นฟู พัฒนาการความคิดจิตใจและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อประชาชนในชนบท, (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2530).